

ПРОСОЦІАЛЬНІСТЬ: ПОНЯТТЯ ТА ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

Бізін Павло Сергійович
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, м. Житомир
Науковий керівник канд. психол. наук, доц.
Котлова Людмила Олександрівна

Просоціальність - одна з характеристик соціально адаптованої особистості, що визначається як вміння взаємодіяти з іншими членами групи, суспільства з метою досягнення результатів, які повністю або частково задовольняють потреби особистості.

Суміжним, і більш вживаним є поняття «альтруїзм», що має значення схильність людини до більшого сприяння іншим особам в досягненні їх цілей, ніж до задоволення власних.

Саме поняття «про соціальність» почало вживатися в соціальній психології в другій половині 20 ст. (70-80-ті рр. в закордонній психологічній науці, приблизно двадцять років у вітчизняній) як антипод до поняття «антисоціальність».

На даний момент просоціальність у багатьох контекстах є часто вживаним поняттям у психології, соціології, педагогіці.

В науковій літературі є велика кількість понять, суміжних за сенсом і значенням, проте одностайно прийнятого визначення нема.

Дана ситуація призвела до того, що поняття просоціальності можуть і є використаними в тих контекстах та значеннях які не є задуманими як такі.

Ж. Кок, К. Мак-Девіс сформулювали «двоступеневу модель» просоціальної поведінки, згідно з якою на першому етапі особистість ставить себе на місце людини, котрій необхідна допомога. Як результат формується емоційно забарвлена почуттям співпереживання мотивація до надання допомоги. Згідно цієї моделі без співпереживання просоціальна дія не проводиться [1]

Теорія «соціального обміну» припускає, що просоціальна поведінка є наслідком неусвідомленого бажання людини взаємодіяти в сфері «соціальної економіки».

Крім того, слід зазначити, що стратегія «міні-максу» (прагнення до мінімуму втрат і максимуму вигоди) також є складовою, хоча може бути не усвідомленою особистістю.

К. Левін і Є. Толмен у своїх теоріях використовували модель «очікуваної цінності» - концепції, згідно котрої причиною для надання допомоги є кількість можливих позитивних наслідків для суб'єкта, і чим більша їх кількість, тим швидше буде надана допомога об'єкту. [2]

Сутність просоціальної поведінки – в її відповідності соціальним вимогам (нормам, цінностям). Альтруїзм – це один з багатьох її проявів. Емпатія базується на співпереживанні, що призводить до глибокого

співчутливого розуміння відносин, почуттів, психічних станів іншої особи [3].

Як зазначають Р. Павелків та Н. Корчакова ще у 30-х роках ХХ століття з'явилися дослідження просоціальності [4]. Одною з праць на дану тематику була книга Х. Харппорна і М. Мея «Вивчення природи характеру», у якій індивідуалізм та кооперативність розглядалися як форми поведінки особистості. На думку авторів саме ці дві якості, їх баланс і співвідношення є запорукою конструктивного існування і функціонування як суспільства, так і кожної окремо взятої особистості [5].

Сама просоціальність є незмінною рисою, необхідною для збалансованого існування індивіда у соціумі, і рівень розвиненості може свідчити про певні особливості індивіда, схильності тощо.

Як новоутворення просоціальність починає розвиватися з самого початку усвідомленого життя індивіда у соціумі, починаючи з яслів і закінчуючи етапом повного відсторонення від суспільства як такого.

Розвитку просоціальності слід приділяти належну увагу, адже вплив на неї, позитивний чи негативний може бути і пасивним.

Дослідження, проведені з метою визначення пасивних чинників формування просоціальності, виявили, що похвала з боку батьків і їх власні приклади сприяють формуванню даної риси з наймолодшого віку.

Крім того, було виявлено, що перегляд телепередач або мультфільмів, де асоціальна поведінка відсутня взагалі є також позитивним чинником для формування про соціальності [6].

В періоді дошкільного та молодшого шкільного віку дитина засвоює початкові принципи добра і зла, дивлячись на світ, людей і оцінюючи їх дії через призму вже отриманих даних про добро, зло, принципи їх взаємодії, нагороди і покарання за виконання чи порушення даних «правил» поведінки чи діяльності.

Таким чином, явище просоціальності різних вікових груп є багатогранним об'єктом вивчення для наук, і в наш час вже зроблені відкриття, що дозволять зрозуміти суть і наблизитись до того, аби проводити політику здорового розвитку даної риси.

Література

1. Билгофф Г. У. Просоциальное поведение // Перспективы социальной психологии / Г. У. Билгофф. – М. : Эксмо, 2001 р. –398 – 417с.
2. Варій М. Л. Психологія особистості: навчальний посібник / М. Л. Варій . – К. : Центр учбової літератури, 2008 р. – 592с.
3. Корсини Р. Психологическая энциклопедия. 2-е изд. // Р.Корсини, А. Ауербах. –СПб. : Питер.2006 р. – 1096с.
4. Павелків Р. Просоціальний розвиток особистості/ Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова – Рівне : видавець О.Зень, 2013 р. – 269 – 319с.
5. Джилс С. Научные основы психологии / С. Джилс. – СПб. : Ювента, 1902 р. – 370с.